

УДК 378.147.091.33-027.22]:378.011.3-051:62

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Анатолій Іванович Брехунець,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра теорії і методики технологічної освіти
та комп'ютерної графіки,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»,
м. Переяслав-Хмельницький, Україна

ORCID iD: orcid.org/

Анотація

У статті розглядається питання про практико-орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Розкриваються методичні аспекти організації практико-орієнтованого навчання (оптимізація педагогічної практики, підвищення обсягу практичних занять і застосування професійно-орієнтованих завдань та задач, використання проблемних ситуацій, ділових і рольових ігор, тренінгів). Визначаються організаційно-педагогічні та дидактичні умови практико-орієнтованого навчання, що сприяють формуванню готовності майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності.

Ключові слова: *практико-орієнтований підхід, учитель трудового навчання та технологій, підхід, практичне навчання, практика.*

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Соціально-економічні перетворення призвели до зміни життєвих цінностей, вимог до готовності випускників для вирішення професійних завдань, оскільки у сучасних умовах зростання конкуренції актуалізуються проблеми адаптації до нового середовища, наявності умінь і соціально-

значущих якостей (мобільність, самостійність, комунікативність, відповідальність тощо), здатності до прийняття рішення в нестандартних ситуаціях, реагування на зміни ринку праці. Отже, виходячи з цих позицій важливими стає уточнення мети і завдань загальної та вищої педагогічної освіти, її переорієнтація на компетентнісну парадигму, на підготовку особистості, здатної до перетворення навколишньої дійсності, що володіє вміннями і навичками самостійного проектування і реалізації діяльності.

У зв'язку з цим важливого значення набуває готовність мислити і діяти нетрадиційно, скористатися наявними можливостями сучасних технологій для задоволення потреби особистості. Необхідність використання ефективних і сучасних технологій підвищує вимоги до готовності майбутнього вчителя до професійної педагогічної діяльності. Сучасний учитель трудового навчання та технологій характеризується компетентністю у здійсненні продуктивної педагогічної діяльності, готовністю до впровадження різних форм і методів підготовки підростаючого покоління до життєдіяльності в конкурентному середовищі.

Аналіз практики підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до професійно-педагогічної діяльності вказує на розрив між: необхідним та фактичним рівнем готовності до реалізації продуктивних технологій в сучасній системі освіти; готовністю до професійно-педагогічної діяльності випускника і умов забезпечення його конкурентоспроможності в системі вищої освіти; значимістю формування професійних компетентностей і не зорієнтованості змісту і процесу підготовки на їх оволодіння. Отже, актуальною стає проблема підвищення практико-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технології.

Незважаючи на значимість практико-орієнтованого навчання для сучасної освіти, його зміст і форми ще не отримали достатньої теоретичної та методичної розробки. У педагогічній теорії і практиці недостатньо обґрунтовані сутнісні характеристики професійного становлення майбутніх фахівців в освітньому середовищі навчального закладу, не існує відповідної моделі,

реалізація якої могла б забезпечити можливість підвищення якості підготовки вчителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. (Теоретико-методологічні основи застосування практико-орієнтованого підходу в освіті закладені в дослідженнях І.М. Дичківської, І.О. Зимньої, І.А. Зязюна, Н.В. Кузьміної, Н.Г. Ничкало, І.П. Підласого, А.В. Хуторського та ін.

Особливості впровадження практико-орієнтованого підходу в підготовці фахівців різних галузей і напрямів вивчали О.Є. Антонова (формування професійної майстерності майбутнього вчителя); Ю.Н. Бахметова (формування методичної культури майбутніх педагогів-психологів в професійному навчанні); Н.Б. Грицай (методична підготовка майбутніх учителів біології); Н.В. Житник (підготовка фахівців в умовах регіонального вищого навчального закладу); В.О. Іванов, Д.В. Криворучко, О.В. Купенко (практико-орієнтовані технології в інженерній освіті); В.І. Майковська (засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні); І.О. Пальшкова (формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи); Л.М. Петренко (підвищення кваліфікації педагогів за дистанційною формою); В.П. Строкаль (навчання студентів у структурі екологічної освіти) та ін.

Практико-орієнтований підхід в освіті спрямований на надбання знань, умінь, навичок і досвіду майбутньої практичної діяльності вчителя. Даний підхід описаний в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, однак він залишається лише певним фоном для обґрунтування різних аспектів професійної підготовки вчителя. З метою модернізації підготовки майбутніх учителів технологій необхідно врахувати методологічні, теоретичні і технологічні особливості практико-орієнтованого підходу.

Мета статті – визначити особливості застосування практико-орієнтованого підходу при підготовці майбутніх учителів технологій.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація. Аналіз – для вивчення літератури з метою визначення стану та перспектив професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій; зіставлення – для виявлення та аналізу різних поглядів учених на професійну підготовку майбутніх учителів; узагальнення та систематизація – для визначення умов формування готовності майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних педагогічних дослідженнях існує широке коло різних точок зору на проблематику практико-орієнтованого підходу.

Наприклад, І.О. Пальшкова зазначає, що практико-орієнтований підхід це сукупність теоретико-методологічних положень практичної діяльності вчителя, що обумовлена уміннями, навичками, способами дії, звичаями [1].

Таким чином, освіта побудована на практико-орієнтованому підході спрямована не лише на засвоєння знань та відповідних умінь і навичок, а головним чином на формування досвіду практичної діяльності.

Дотримання практико-орієнтованого підходу в освіті передбачає не лише перенесення акценту на практичні форми навчання, а й вимагає перегляду змісту навчального матеріалу з метою наближення навчання до конкретних ситуацій професійної діяльності вчителя. Досвід різних видів навчальної діяльності, стає основою для професійного саморозвитку, формування педагогічної майстерності вчителя.

Наприклад, Г.В. Горбенко практико-орієнтований підхід розглядає як метод викладання і навчання в поєднанні з практичною діяльністю, орієнтації навчального процесу на кінцевий продукт навчання – формування і розвиток професійних компетентностей [2].

Отже, сутність практико-орієнтованого підходу виражається в організації освітнього процесу з прив'язкою до майбутньої професії шляхом відтворення у формах і методах навчальної

діяльності студентів реальних психолого-соціальних ситуацій, що супроводжують конкретну професійну діяльність. Можна говорити про створення системи навчальних проблемних ситуацій та завдань, що є актуальними для діяльності вчителя.

Спіраючись на іноземний досвід С.В. Бобраков вказує, що практико-орієнтований підхід спрямований на відтворення реальних професійних ситуацій в академічній та практичній фазі підготовки вчителів. При цьому здійснюється перерозподіл співвідношення теоретичної, практичної та методичної інформації у сферу формування професійної компетентності майбутніх учителів [3].

Вивчення проблем професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій у контексті сучасних вимог до фахівця з вищою освітою показало, що існують достатні можливості для підвищення рівня і якості їх підготовки. До таких належать практичні заняття та різні види практики. Можливості удосконалення професійно-педагогічної підготовки полягають перш за все в необхідності використання досягнень вітчизняної педагогіки, її наукових основ.

В останні роки в системі педагогічних наук спостерігаються тенденції упошуку та застосуванні новітніх технологій навчання. Висока щільність інноваційних процесів полягає в розробці таких методик, які передбачають використання в навчанні теоретичних узагальнень різного рівня зменшуючи практико-орієнтовану складову. Крім того, необхідно, щоб навчальний матеріал під час практичних занять став джерелом пізнавального інтересу для студентів.

Як зазначає Н.Б. Грицай упровадження практико-орієнтованого підходу відбувається шляхом оптимізації педагогічної практики, підвищення обсягу практичних занять і застосування професійно-орієнтованих завдань, використання проблемних ситуацій, ділових і рольових ігор, тренінгів тощо [4].

Практико-орієнтований підхід до навчання в освітньому закладі повинен застосовуватися педагогічним колективом з

перших днів навчання і далі сприяти поетапному формуванню професійних компетентностей особистості студента.

Перший етап – адаптація до освітнього простору. У студентів формуються культурні запити і потреби, розуміння сутності і соціальної значущості своєї майбутньої професії, прояв до неї стійкого інтересу.

Другий етап – початок спеціалізації, зміцнення і поглиблення професійних інтересів студентів. Самостійність у визначенні завдань професійного та особистісного розвитку.

Третій етап – безпосереднє знайомство з професійною діяльністю вчителя в період освоєння професійних модулів і проходження навчальної практики, готовність до диференційованої оцінки рівня свого професіоналізму і активність позиції.

Четвертий етап – готовність організувати власну діяльність, вибрати типові методи і способи виконання професійних завдань, оцінювати їх ефективність і якість. До даного етапу навчання відноситься: виробнича практика, переддипломна практика і захист дипломного проекту (роботи), здача іспиту (кваліфікаційного).

У процесі проходження практик різних видів майбутні вчителі трудового навчання та технологій мають можливість переосмислити і застосувати у своїй діяльності наявний науково-практичний досвід педагогічної роботи з дітьми, визначити і використовувати умови, що позитивно впливають на особистісний розвиток учня, самостійно планувати і моделювати освітній процес з учнями в навчальних майстернях, використовувати в роботі інноваційні педагогічні технології, здійснювати профінформаційну роботу з учнями та організувати корекційну роботу, розробляти зміст і проводити індивідуальні консультації з учнями, аналізувати і давати самооцінку проведеним заходам.

Також актуальним є запровадження в освітній процес вирішення практико-орієнтованих задач – це вид сюжетних задач, що вимагає в своєму рішенні об'єднання психолого-педагогічних, соціально-виробничих компонентів взаємодії між людьми.

Учні з цікавістю вирішують і сприймають завдання практичного змісту, з захопленням спостерігають, як з практичної задачі виникає теоретична, і як чисто теоретичної задачі можна надати практичну форму. Тому майбутній учитель повинен бути готовий до складання та вирішення даного типу задач.

Навчання з використанням практико-орієнтованих задач сприяє більш міцному засвоєнню інформації, так як вони викликають асоціації з конкретними діями і подіями. Особливість цих задач (незвичайна формулювання, зв'язок з життям, міжпредметні зв'язки) покликана підвищити інтерес студентів до навчання, розвиває їх допитливість, творчу активність, логічне і асоціативне мислення, що забезпечують розвиток особистості (спостережливість, вміння сприймати і переробляти інформацію, робити висновки), активізує образне і аналітичне мислення, вміння застосовувати отримані знання для аналізу процесів, що спостерігаються.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі. Важливим засобом поліпшення професійної підготовки студентів в процесі практичної підготовки є єдність навчання з майбутньою професійно-педагогічною працею вчителя. Вивчення досвіду професійної підготовки студентів показали різноманіття невирішених питань зв'язку діяльності вчителя зі змістом і організацією праці студентів у навчальному закладі. Одним з проблемних питань є наближення технологічних можливостей майстерень та лабораторій до характеру праці учителя в закладі загальної освіти.

Для вирішення даної проблеми необхідно щоб професійна підготовка вчителя в максимальному ступені орієнтувалась на інтеграцію загально педагогічної та спеціальної підготовки, сприяла фундаменталізації знань і систематизації умінь і навичок, широке використання різних наукових фактів і інформації в професійно-педагогічній діяльності.

Професійна підготовка вчителя трудового навчання та технологій повинна забезпечувати оволодіння сукупністю знань, умінь, навичок і професійно важливими якостями, що дозволяють

здійснювати діяльність з навчання і виховання підростаючого покоління до перетворення навколишньої дійсності на основі проектної діяльності.

Ефективність системи підготовки до професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій зумовлюється комплексом педагогічних умов, вся сукупність яких включає організаційно-педагогічні (система методичної роботи з організації педагогічного процесу, спрямованого на забезпечення готовності до продуктивної діяльності; навчально-методичне забезпечення підготовки майбутнього вчителя; система спеціальної підготовки до управління технологічним процесом; освітнє середовище формування ціннісного ставлення до проектно-перетворювальної діяльності; позитивне ставлення до компетентностей, що характеризують готовність до професійно-педагогічної діяльності), що забезпечують реалізацію соціального замовлення суспільства, і дидактичні (реалізація освітніх цілей і завдань забезпечення компетентності майбутнього вчителя технологій; формування техніко-технологічних умінь майбутнього вчителя; забезпечення спрямованості навчального процесу на готовність майбутнього вчителя до управління проектно-перетворювальною діяльністю учнів; орієнтацію змісту підготовки на формування якостей особистості, які характеризують готовність до професійної діяльності; наявність у змісті підготовки дидактичних одиниць і навчального матеріалу, що сприяють підготовці майбутнього вчителя до професійної діяльності), що сприяють готовності майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності.

В якості важливого умови нами розглядається система завдань, які пропонуються студентам, диференційованість яких дозволяє реалізувати можливості особистості з повною віддачею, збільшити питому вагу самостійності в практичній роботі, включити в рішення творчих завдань, виконувати вправи, що вимагають вивчення додаткової науково-технічної та нормативної літератури і т.д.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у проведенні експериментальної перевірки висунутих теоретичних положень з проблеми практико-орієнтованої підготовки майбутніх учителів технологій.

Список використаних джерел

1. *Пальшкова І.О.* Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід : автореф. дис... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Одеса, 2009. 44 с.
2. *Горбенко Г.В.* Практико-орієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю // *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 4(45). С. 64–69.
3. *Бобраков С.В.* Реформування змісту професійної підготовки учителів у ВНЗ Німеччини: практико-орієнтований підхід // *Порівняльна професійна педагогіка*. 2012. № 2. С. 161–168
4. *Грицай Н.Б.* Практико-орієнтовані технології методичної підготовки майбутніх учителів біології // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 10. С. 33–40.

References

1. *Palshkova I.O.* (2009) Formuvannya profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly: praktyko-oriientovanyi pidkhid [*Formation of the vocational and pedagogical culture of the future teacher of elementary school: a practice-oriented approach*]: avtoref. dys... d-raped. nauk: spets. 13.00.04. Odesa, 44 [in Ukrainian].
2. *Horbenko H.V.* (2015) Praktyko-oriientovane navchannia u pidhotovtsi bakalavriv reklamy i zviaskiv z hromadskistiu [Practical-oriented training in the preparation of advertising and public relations bachelors] // *Neperervn aprofesiina osvita: teoriia i praktyka – Continuous Professional Education: Theory and Practice*. (Vol. 4). 64–69 [in Ukrainian].
3. *Bobrakov S.V.* (2012) Reformuvannya zmistu profesiinoї pidhotovky vchyteliv u VNZ Nimechchyny: praktyko-oriientovanyi pidkhid [Reforming the content of teacher training in universities in Germany: a practically-oriented approach] // *Porivnialna profesiina pedahohika – Comparative professional pedagogy*. (Vol. 2). 161–168 [in Ukrainian].
4. *Hrytsai N.B.* (2015) Praktyko-oriientovani tekhnolohii metodychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv biolohii [Practical-oriented technologies of methodical preparation of future biology teachers] // *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. (Vol. 10). 33–40 [in Ukrainian].

Анатолій Іванович Брехунец,
кандидат педагогических наук, доцент,
кафедра теории и методики технологического
образования и компьютерной графики,
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический
университет имени Григория Сковороды»
г. Переяслав-Хмельницкий, Украина

Брехунец А.И.
ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ПОДХОД
К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ И ТЕХНОЛОГИЙ

Анотация

В статье рассматривается вопрос о практико-ориентированном подходе в профессиональной подготовке будущих учителей трудового обучения и технологий. Раскрываются методические аспекты организации практико-ориентированного обучения (оптимизация педагогической практики, повышение объема практических занятий и применения профессионально-ориентированных заданий и задач, использование проблемных ситуаций, деловых и ролевых игр, тренингов).

Определяются организационно-педагогические и дидактические условия практико-ориентированного обучения, способствующие формированию готовности будущего учителя к профессионально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: *практико-ориентированный подход, учитель трудового обучения и технологий, подход, практическое обучение, практика.*

Anatolii Brekhunets,
Doctor of Philosophy in Pedagogy (Ph.D), Associate Professor,
Department of Theory and Methods of Technological
Education and Computer Graphics,

SHEE «Pereiaslav-Khmelnyskyi
Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»
Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine

Brekhunets A.

**THE PRACTICE-ORIENTED APPROACH
TO THE PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE
LABOR EDUCATION AND TECHNOLOGIES TEACHERS**

Abstract

The article is devoted to the question of implementing a practice-oriented approach to the professional preparation of future labor education and technologies teachers. The education, which is built on a practice-oriented approach, is directed not only to the assimilation of knowledge and appropriate skills, but mainly to formation of a practical work experience.

The abundance of a practice-oriented approach in education involves not only transferring the accent onto practical forms of studying, but requires the revision of the educational material content in order to approximate the studying to concrete situations of the teacher's professional activity. The experience of different kinds of educational activities becomes the basis for professional self-development, formation of teacher's pedagogical skill.

The methodical aspects of organization of a practice-oriented education (the optimization of a pedagogical practice, the increase of the amount of practical lessons and the application of profession-orientated exercises and tasks, the use of problem situations, business and role games, trainings) have been revealed. The essence of a practice-oriented approach is expressed in the organization of educational process with a connection to the future profession through the reproduction of real psychological and social situations, accompanying the particular professional practice, in the forms and methods of students' educational activity. It could be talked about creating a system of educational problems situations and tasks which are relevant for the teacher's activity. The study of the problems of professional preparation of future labor education and technologies teachers in the context of modern requirements to a specialist with higher education has shown that there are sufficient opportunities for upgrading the level and the quality of their preparation. The practical lessons and different kinds of practice also belong to them. The opportunities for improving professional and

pedagogical preparation are primarily in the need to use the achievements of national pedagogy, its scientific basis.

The author of the article notes that, in recent years, there are the trends in the search and application of the latest educational technologies in the system of pedagogy. The high density of innovative processes consists in the development of the methods which involve the using of theoretical generalizations of different levels in education, decreasing a practice-orientated constituent. Moreover, it is necessary an educational material to be the source of cognitive interest for students during practical lessons.

The organizational and pedagogical conditions and didactic conditions of practice-orientated education, which promote the formation of the readiness of a future teacher to professional and pedagogical activity, are defined in the article.

Keywords: *practice-orientated approach, labor education and technologies teacher, practical education, practice.*